

ÎNTRE RĂZBOI ȘI PACE: COORDONATE ALE PROTECȚIEI JURIDICE A DEMNITĂȚII NAȚIONALE ȘI UMANITĂȚII

SAVA (MIREA) ANTOANETA LAURA *

Considerații introductive

Nu numai ființele umane, ci și popoarele au dreptul la demnitate, motiv pentru care a luat naștere conceptul de „dignitate națională”. În raporturile dintre națiuni, demnitatea reprezintă încrederea în capacitatea fiecărui popor de a-și construi soarta așa cum dorește, după propriile vocații, fără constrângere și amestec din afară, din partea altor state. Mari sau mici, națiunile au toate dreptul la existență și autonomie în lumea contemporană, întrucât de dezvoltarea lor liberă și autonomă depinde însăși existența lor.

Tradițiile locale diverse, diferențele etnice reflectate în dialecte și religii diferite, au avut ca rezultat crearea țărilor multilingve ca formă de protecție a grupurilor minoritare, precum și o autonomie administrativă a unor regiuni atât în statele cu regim totalitar, cât și în cele care aveau regim democratic. Acest fapt a generat o dorință de autonomie reală, care a „degenerat” în independență impusă ca formă de drept internațional. Flexibilitatea necesară în regionalismul politico-administrativ a dus, sub forța și amenințarea armelor, la o devoluție a puterii legislative. Sub masca libertății cetățenilor de a hotărî și controla direct procesul politic, sub pretextul apărării drepturilor omului, s-a ajuns în mod aberant și pleonastic la distrugerii materiale și ucideri colective ca pe timpul pogromurilor naziste și epurărilor otomane. Erodât de elementul etnic, factorul economic exprimat prin federalismul fiscal și eficiența administrativă locală nu a putut opri izbucnirea unor războaie între foști parteneri.

Lungul șir de convenții internaționale (tratate, declarații) care s-au succedat după a doua conflagrație mondială a fost menit să limiteze dreptul statelor de a recurge în mod discreționar la mijloace și metode de război¹, crimele de război fiind incriminate și sancționate ca fapte penale grave, săvârșite pe timpul unui conflict armat prin încălcarea regulilor și principiilor privitoare la purtarea războaielor prevăzute de dreptul internațional umanitar.

---

* Cercetător științific III, dr., Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor” din Craiova, al Academiei Române; e-mail: savaantoaneta@yahoo.com.

¹ Expresia „mijloace de război” definește armele și sistemele de arme prin care se exercită materialmente violența împotriva inamicului. Expresia „metode de război” exprimă procedeele tactice și strategice utilizate în caz de conflict armat pentru a obține victoria asupra adversarului (rezultă că aceste procedee constau în folosirea efectelor armelor combinate cu mișcarea și surpriza). A se vedea în acest sens I. Cloșcă, I. Suceavă, *Dreptul internațional umanitar*, București, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, 1992, p. 105.

*Principiul necesității*² (care mai potrivit ar fi fost să se numească *principiul proporționalității*) constă în faptul că statele beligerante nu au dreptul de a folosi forța dincolo de limitele necesare atingerii scopului urmărit (anume victoria asupra inamicului, și nu nimicirea lui). Acest principiu a fost și, din păcate, este deseori înfrânt, mai ales când „dreptul forței întrece forța dreptului”, căci nimeni nu ar putea spune cu certitudine care sunt limitele dincolo de care inamicul e nimic. Conform principiului umanității, beligeranților nu trebuie să le fie permisă folosirea acelor forme de violență care nu sunt necesare pentru obținerea victoriei deoarece războiul reprezintă un raport între state, și nu între indivizi³. Acest principiu apare ca fiind o dezvoltare, o precizare a principiului necesității, părțile la un conflict armat având un drept limitat în alegerea mijloacelor și metodelor de război⁴. Utilizarea mijloacelor și metodelor de război trebuie să fie diferențiată în funcție de obiectivele militare sau nemilitare⁵ ale adversarului, atacurile urmând a fi îndreptate doar împotriva primelor (nu și împotriva populației, persoanelor sau bunurilor civile). Acest principiu rezultă din consacrarea ideii că singura rațiune și scop legitim al războiului este slăbirea forțelor armate adverse⁶.

Demnitatea națională și pacea

Demnitatea statului și a națiunii a constituit motiv de reflecție pentru numeroși gânditori. Spre exemplu, Kant, în opera sa „Spre pacea eternă”, sublinia necesitatea respectării autonomiei și independenței oricărui stat astfel încât „nici un

² În Evul Mediu a apărut *principiul cavalerismului* (un soi de *fair-play medieval* care consta în respect reciproc și corectitudine în atac și apărare în scopul de a împiedica manifestări de cruzime față de răniți, prizonieri și populația civilă). Principiul era suspendat în privința reprimării răscoalelor țărănești, el găsindu-și aplicarea doar între feudali (Gr. Geamănu, *Drept internațional public*, vol. II, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983, pp. 443-444).

³ M. A. Marin, *The Evolution and Present Status of the Laws of War*, în „Recueil des cours”, II, vol. 92, 1957, p. 639, citat de A. I. Dușcă, D. Dănișor, T. E. Danciu, *Discuții privind conflictele armate și protecția mediului înconjurător*, în „Revista de Științe Juridice” nr. 4/2006, pp. 118-119.

⁴ Principiul limitării dreptului de recurgere la forță este exprimat astfel în documentele internaționale: „beligeranții n-au un drept nelimitat în alegerea mijloacelor folosite spre a provoca pierderi inamicului” (art. 22 din *Regulamentul legilor și obiceiurilor războiului terestru anexat la Convenția a IV-a de la Haga din 1907*: art. 35 din *Protocolul I de la Geneva din 8 iunie 1977*). A se vedea I. Cloșcă, I. Suceavă, *op. cit.*, p. 107.

⁵ Pentru a stabili distincția între obiectivele militare și obiectivele nemilitare (sau civile) au fost utilizate mai multe criterii: fie „interesul militar pe care (direct sau indirect) un obiectiv îl prezintă”, fie „interesul militar general acceptat”, fie „avantajul militar deosebit pe care un obiectiv îl conferă”. Conform *Dicționarului de drept internațional public*: *obiectivul militar* este alcătuit din bunuri care, prin natura, amplasamentul, destinația sau utilizarea lor, aduc o contribuție efectivă acțiunii militare și a căror distrugere totală sau parțială, capturare sau neutralizare oferă un avantaj militar precis. Din punct de vedere juridic, obiectivul militar se caracterizează prin trei elemente esențiale: a) natura bunurilor, amplasarea lor și destinația eminentamente militară; b) contribuția efectivă, directă și indirectă pe care acestea o aduc la acțiunea militară și c) avantajul militar precis. Potrivit legilor aplicabile în caz de conflict armat, doar obiectivele militare pot fi atacate de beligeranți, iar în caz de dubiu asupra caracterului unui bun, care este în mod normal afectat uzului civil, este prezumat a nu fi utilizat pentru a aduce o contribuție efectivă acțiunii militare. A se vedea I. Cloșcă, I. Suceavă, *op. cit.*, p. 201; Gr. Geamănu, *op. cit.*, p. 456.

⁶ După cum rezultă din *Declarația de la Sankt Petersburg din 11 decembrie 1869*.

stat de sine stătător ... să nu poată fi dobândit de alt stat prin moștenire, cumpărare sau donație”.

În cultura românească, personalități marcante precum Nicolae Iorga, Nicolae Titulescu, Dimitrie Gusti ș.a. și-au adus contribuția, în perioada interbelică, la conștientizarea importanței menținerii raporturilor de bună vecinătate între națiuni pentru garantarea păcii și a demnității naționale și, implicit, a persoanei: „*Fiecare națiune se afirmă în lume, în acțiune istorică, cu un sens de viață al ei ... Prin aceasta, ea își va afirma dreptul ei la existență și dreptul de a dispune de sine în mod demn fără amestecuri sau limitări ilicite din partea altora*”⁷.

În prezent, recunoașterea și respectul demnității naționale a devenit fundamentul relațiilor dintre națiuni pentru că între demnitatea națională și pace există o strânsă legătură. Pacea, așa cum am subliniat într-o secțiune anterioară, nu este o simplă stare de fapt, ea trebuie respectată și ocrotită. Pacea este un drept fundamental al oamenilor și popoarelor de care trebuie să beneficieze în mod egal toate ființele umane interesate în cel mai înalt grad în asigurarea viitorului lor, al generațiilor viitoare. Pacea se înfățișează ca o condiție a stabilității sistemului internațional, a făuririi raporturilor de încredere între țări și popoare, pentru a le imprima un conținut efectiv, un fundament trainic și o perspectivă într-adevăr planetară.

În raport cu demnitatea națională, pacea este o condiție a menținerii acesteia, iar respectul demnității naționale, la rândul său, o condiție a menținerii păcii.

În secolul trecut, care a cunoscut cele mai mari conflagrații mondiale din întreaga istorie, au fost create, ca pavăză a păcii și a dezvoltării libere a popoarelor și națiunilor organisme internaționale care au elaborat documente de deosebită însemnătate în scopul asigurării păcii și implicit, a garantării și protecției drepturilor omului, care nu mai pot fi considerate și tratate drept „treburi interne” ale statelor, ele fiind probleme de maximă importanță ale întregii comunități internaționale.

Prin documente internaționale, dintre care amintim documentele Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, respectiv Actul final de la Helsinki (1975) și documentele finale ale reuniunilor general-europene de la Madrid (1984), Viena (1989), Copenhaga (1990) ș.a. a fost proclamat ca ideal comun al întregii comunități internaționale dreptul suveran al popoarelor și națiunilor la o viață independentă, liberă și suverană, condiție *sine que non* a afirmării demnității umane.

Faptele penale incriminate de normele dreptului internațional penal sunt atât cele prin care se aduce atingere relațiilor pașnice dintre state, cele prin care sunt încălcate drepturile fundamentale ale omului – crimele împotriva păcii, crimele împotriva umanității, crimele de război, cât și cele prin care sunt încălcate valori fundamentale ale societății umane sau activități importante pentru colaborarea în plan internațional – terorismul, traficul de sclavi, traficul de femei și

---

⁷ Dimitrie Gusti, *Spre o etică vie a națiunii noastre*, vol. II, București, Editura Academiei Române, 1969, p. 298.

copii, pirateria, traficul de droguri, distrugerea unor valori culturale ale umanității, ruperea cablurilor submarine etc⁸.

Definirea și incriminarea faptelor ce constituie crime contra păcii

Crimele contra păcii (agresiunea armată internațională, propaganda în favoarea războiului) reprezintă, alături de crimele împotriva umanității și de crimele de război, cele mai grave crime sancționate de dreptul internațional penal contemporan.

Incriminarea faptelor ce constituie crime contra păcii a fost posibilă odată cu interzicerea războiului ca mijloc de soluționare a diferendelor internaționale și ca instrument al politicii naționale a unui stat, îndreptat împotriva suveranității, independenței și integrității teritoriale a altor state⁹.

Preocupările pentru interzicerea recurgerii la forța armată s-au manifestat cu predilecție după Primul Război Mondial, în cadrul Societății Națiunilor (Liga Națiunilor), organizație creată chiar în timpul Conferinței de Pace de la Paris, organizație care, lipsită de participarea S.U.A., nu a fost prevăzută cu mijloace suficiente pentru a înlătura și mai ales pentru a preveni noi conflicte. Conform Pactului Societății Națiunilor, recurgerea la război se putea face cu mari restricții, numai după eșuarea mijloacelor pașnice de rezolvare a diferendelor între state și numai după ce organele Societății Națiunilor – Adunarea Generală sau Consiliul constatau că recurgerea la forța armată era inevitabilă. Ulterior, în 1927, Adunarea Generală a Ligii a adoptat o rezoluție prin care se prevedea, pentru prima oară, că războiul de agresiune constituie o crimă internațională. Din păcate, Liga Națiunilor nu era altceva decât clubul statelor învingătoare, fără autoritate politică, economică, militară ori morală deosebită.

Un prim succes în ceea ce privește securitatea colectivă s-a realizat prin semnarea, în 1928, a Pactului Briand-Kellogg, inițiat de ministrul de externe al Franței și secretarul Departamentului de Stat al S.U.A. Prin acest Pact, țările semnate se obligau să nu recurgă la război în relațiile dintre ele. De asemenea, se stipula că recurgerea la război constituie o infracțiune. Până în 1934, Pactul a fost semnat de 63 de state. Deoarece nu s-au stipulat măsuri concrete pentru evitarea războaielor, eficiența pactului a fost scăzută. În 1933, s-a semnat la Moscova în același sens un protocol.

În problema dezarmării s-a creat, în 1926, o comisie în cadrul Societății Națiunilor, care a pregătit Conferința dezarmării. Aceasta s-a deschis la Geneva, în februarie 1932. Atât în cadrul Comisiei, cât și în cadrul Conferinței, reprezentanți a numeroase state mici¹⁰ s-au pronunțat pentru dezarmarea generală sau cel puțin pentru reducerea parțială a armamentului. Conferința nu a ajuns la nici un rezultat, din cauza atitudinii Germaniei, dar și a divergențelor dintre marile puteri. În 1934, Conferința și-a încetat lucrările.

⁸ Vasile Crețu, *Drept internațional public*, București, Editura Fundației România de Măine, 2008, p. 4.

⁹ *Ibidem*, p. 149.

¹⁰ O poziție consecventă în sensul sprijinirii dezarmării a adoptat România, prin activitatea lui Nicolae Titulescu.

Convențiile pentru definirea agresiunii au fost semnate la Londra în data de 3 și 4 iulie 1933. Prima Convenție a îmbrăcat forma unui pact regional de neagresiune, fiind semnată la 3 iulie 1933, de reprezentanții României, URSS, Estoniei, Letoniei, Poloniei, Turciei, Iranului și Afganistanului. A doua Convenție, semnată la 4 iulie de reprezentanții URSS, Micii înțelegeri (România, Cehoslovacia și Regatul sârbilor, croaților și slovenilor) și Turcia, a fost încheiată sub forma unui pact general de neagresiune, fiind deschisă spre aderare tuturor statelor¹¹. Având conținut identic și pornind de la recunoașterea pevederilor Pactului Briand-Kellog, care interzicea orice agresiune, Convențiile stabileau împrejurările considerate ca fiind agresiune. Astfel, era definit drept agresor statul care realiza următoarele acțiuni: declarație de război făcută altui stat; invadarea cu forțe armate, chiar fără o declarație de război a teritoriului altui stat; atac prin forțe terestre, navale sau aeriene, chiar fără declarație de război, în contra teritoriului, a navelor sau aeronavelor altui stat; blocada navală a coastelor sau porturilor unui alt stat și sprijin dat bandelor înarmate care, de pe teritoriul lor, ar fi năvălit pe teritoriul unui alt stat sau refuzul, cu toată cererea statului invadat, de a lua pe teritoriul propriu, toate măsurile necesare pentru a lipsi acele bande de orice ajutor sau ocrotire. Conform art. 3, nicio considerație de ordin politic, militar, economic sau alt fel nu putea justifica sau scuza agresiunea¹².

Criza economică, instaurarea hitlerismului la putere în Germania au determinat un nou climat tensionat în relațiile internaționale. Eforturile Societății Națiunilor în vederea menținerii păcii, încheierea Pactului Briand-Kellog (27 august 1928) care interzicea războiul ca mijloc de reglementare a diferendelor dintre state, Conferința pentru dezarmare de la Geneva (2 februarie 1932), Convențiile de la Londra de definire a agresiunii (3-5 iulie 1933) nu au putut împiedica agravarea situației internaționale, instaurarea regimurilor totalitare și izbucnirea Celui De-Al Doilea Război Mondial. Din păcate, proiectul organizării securității colective a eșuat, omenirea fiind confruntată cu un nou război, mult mai devastator și mai distrugător decât cel din anii 1914-1918.

La 8 august 1945, s-a semnat Acordul de la Londra pentru urmărirea și pedepsirea marilor criminali de război, precum și Carta prin care se înființa Tribunalul Militar Internațional pentru pedepsirea criminalilor de război din Extremul Orient, documente care prevedeau în mod expres crimele contra păcii pe care tribunalele de la Nürenberg și de la Tokio urmau să le judece și să le sancționeze.

Potrivit statutului Tribunalului de la Nürenberg, crimele contra păcii constau în conducerea, pregătirea, declanșarea sau purtarea unui război de agresiune sau a unui război cu violarea tratatelor, a garanțiilor și a acordurilor internaționale, ca și participarea la un plan concertat sau la un complot pentru săvârșirea oricăruia din actele menționate¹³. Carta Tribunalului de la Tokio consacră o definiție asemănătoare crimelor contra păcii: „organizarea, pregătirea, declanșarea sau

¹¹ A. I. Dușcă, D. Dănișor, T. E. Danciu, *op. cit.*, p. 124.

¹² I. Cloșcă, I. Suceavă, *op. cit.*, p. 84; Gr. Geamănu, *op. cit.*, p. 446.

¹³ Vasile Crețu, *op. cit.*, p. 150.

ducerea unui război de agresiune, fie că acesta a fost declarat sau nu”. Diferența de formulare se datorează faptului că în Extremul Orient, ostilitățile au fost purtate timp îndelungat fără ca vreuna dintre părți să fi făcut declarație de război.

În cuprinsul sentinței prin care a condamnat pentru crime contra păcii pe reprezentanții statului german vinovați de dezlănțuirea și purtarea unui război de agresiune, Tribunalul de la Nürnberg statua că declanșarea războiului de agresiune nu este o crimă internațională pur și simplu, ci crimă internațională supremă, care diferă de celelalte crime legate de război prin faptul că le conține pe toate.

Incriminarea războiului de agresiune a fost ulterior însușită și de Adunarea Generală a O.N.U.¹⁴, odată cu confirmarea principiilor de drept internațional recunoscute de statutul și hotărârea Tribunalului de la Nürnberg, prin Rezoluția nr. 95 (I) din 1946 și preluată în proiectul Codului crimelor contra păcii și securității omenirii, elaborat în cadrul O.N.U. În contextul analizat nu putem ignora importanța Cartei Națiunilor Unite, semnată la San Francisco, la 26 iunie 1945, act care a avut “marele merit de a fi introdus drepturile omului în ordinea internațională”¹⁵.

În doctrină, s-a afirmat că, „în baza instrumentelor politice și juridice menționate și a practicii celor două tribunale militare internaționale, de la Nürnberg și Tokio, însușită de cvasitotalitatea statelor lumii, ca și în lumina principiilor fundamentale ale dreptului internațional contemporan, crimele contra păcii constituie cele mai grave crime internaționale”¹⁶, fiind sancționate de legislația penală din majoritatea statelor lumii, cum ar fi, spre exemplu, agresiunea armată și propaganda în favoarea războiului.

Incriminarea agresiunii armate

A defini agresiunea armată într-o formă care să cuprindă toate actele agresive săvârșite de către state a constituit și constituie încă un obiect de preocupare pentru comunitatea internațională, în condițiile în care, deși Carta O.N.U. interzice în mod expres războiul de agresiune, aceasta nu include și o definiție explicită a agresiunii, iar definiția agresorului cuprinsă în Convențiile de la Londra din 1933 a fost considerată ca fiind întrutotul nesatisfăcătoare. Reticența în definirea războiului de agresiune în Carta O.N.U. s-a datorat, pe de o parte, dorinței de a lăsa Consiliului de Securitate o libertate cât mai mare de apreciere în cazul în care ar trebui să decidă existența sau inexistența agresiunii, pe de altă parte, temerii că eventualele omisiuni într-o posibilă definiție ar fi speculate de potențialul agresor în realizarea planurilor de agresiune¹⁷.

După eforturi intense care au debutat în anul 1953, când Adunarea Generală a O.N.U. a înființat un Comitet special pentru definirea agresiunii, la 14

¹⁴ După 1945, sub egida O.N.U. au fost adoptate și semnate cele mai multe documente internaționale pentru prevenirea și reprimarea crimelor de război, precum și pentru protecția victimelor de război. (A. I. Dușcă, D. Dănișor, T. E. Danciu, *op. cit.*, pp. 124-127).

¹⁵ Bianca Selejan-Guțan, *Protecția europeană drepturilor omului*, București, Editura C. H. Beck, 2006, p. 7.

¹⁶ Vasile Crețu, *op. cit.*, pp. 150-151.

¹⁷ N. Dașcovici, *Organizarea păcii și O.N.U.* (note de curs), Universitatea București – Facultatea de Drept, 1948, p. 323, citat în Vasile Crețu, *op. cit.*, p.151.

decembrie 1974, s-a ajuns la un acord asupra textului final al definiției, care a fost adoptat de Adunarea Generală prin Rezoluția nr. 3314 (XXIX), deci nu printr-un tratat multilateral general, înzestrat cu forța juridică a unui asemenea instrument convențional.

În forma în care a fost adoptată, definiția agresiunii constituie o formulă de compromis. Art. 2 al Rezoluției nr. 3314 (XXIX) prevede că „Folosirea forței armate prin violarea Cartei O.N.U., de către un stat care a acționat primul, constituie dovada suficientă *prima facie* a unui act de agresiune”. Prin urmare, fapta unui stat de a acționa primul prin folosirea forței armate constituie o primă dovadă suficientă, pentru a se aprecia că a avut loc un act de agresiune. Aceasta se justifică prin faptul că statul care atacă primul nu-și poate susține nevinovăția invocând lipsa intenției sale de a săvârși un act de agresiune, intenția sa fiind prezumată și constând în afectarea, într-un mod sau altul, a suveranității, independenței politice sau integrității teritoriale a altui stat. În Preambulul Rezoluției, se subliniază că a stabili dacă s-a comis sau nu un act de agresiune reprezintă un aspect care trebuie examinat în lumina tuturor circumstanțelor proprii fiecărui caz în parte, iar conform art. 2 al acesteia, Consiliul de Securitate al O.N.U. poate, în conformitate cu Carta, să statueze că o apreciere în sensul admiterii existenței unui act de agresiune nu ar fi justificată în lumina altor împrejurări relevante, inclusiv în considerarea faptului că actele în cauză sau consecințele lor nu sunt de a agresivitate suficientă.

Art. 5 alin. 1 prevede în mod expres că: „Nici un considerent, de orice natură ar fi el, politică, economică, militară sau de alt fel, nu poate să justifice o agresiune”.

De asemenea, Rezoluția nr. 3314 (XXIX) privind definiția agresiunii stipulează în mod expres că războiul de agresiune constituie o crimă împotriva păcii, care dă naștere la răspundere internațională.

În paralel cu definiția agresiunii, rezoluția enumeră, ca acte de agresiune, următoarele fapte săvârșite cu sau fără declarație de război:

a) Invadarea sau atacarea teritoriului unui stat de către forțele armate ale altui stat sau orice ocupație militară, chiar temporară, rezultând dintr-o asemenea invazie sau dintr-un asemenea atac, precum și orice anexare prin folosirea forței a teritoriului sau a unei părți a teritoriului altui stat;

b) Bombardarea de către forțele armate ale unui stat a teritoriului altui stat sau folosirea oricăror arme de către un stat împotriva teritoriului altui stat;

c) Blocada¹⁸ porturilor sau a coastelor unui stat de către forțele armate ale altui stat;

---

¹⁸ Blocada desemnează: 1) acțiunile militare întreprinse, în caz de conflict armat, de un stat împotriva altui stat beligerant, cu scopul de a împiedica accesul navelor militare ale inamicului la țărmurile teritoriului său; 2) închiderea totală sau parțială a țărmurilor și porturilor statului inamic pentru a împiedica legăturile maritime internaționale ale acestuia și a-i slăbi la maximum potențialul militar și economic, lipsindu-l de posibilitatea de a avea relații comerciale cu statele neutre. Blocada reprezintă un mijloc de ducere a războiului, reglementat printr-o serie de acte: *Declarația de la Paris* (1856) și *Declarația de la Londra* (1908). Dreptul de a institui o blocadă era recunoscut doar beligeranților. Condițiile de realizare a blocadei erau: să fie efectivă, adică aplicată prin folosirea forțelor maritime militare necesare pentru a o realiza; să fie notificată statelor neutre, indicându-se coordonatele

d) Atacul efectuat de către forțele armate ale unui stat împotriva forțelor armate terestre, maritime sau aeriene, ori a marinei și aviației civile a altui stat;

e) Folosirea forțelor armate ale unui stat, care sunt staționate pe teritoriul altui stat cu acordul statului gazdă, contrar condițiilor stabilite în acord, sau orice extindere a prezenței lor pe teritoriul în cauză, după expirarea acordului;

f) Fapta unui stat de a admite ca teritoriul său, pe care l-a pus la dispoziția altui stat, să fie utilizat de către acesta din urmă pentru comiterea unui act de agresiune împotriva unui stat terț;

g) Trimiterea de către un stat sau în numele lui de bande ori grupuri înarmate, de forțe neregulate sau de mercenari, care se dedau la acte de forță armată împotriva unui alt stat, de o gravitate care echivalează cu cea a actelor enumerate mai sus, sau faptul de a se angaja în mod substanțial într-o asemenea acțiune.

Art. 4 specifică expres că enumerarea actelor de agresiune nu este limitativă, Consiliul de Securitate al O.N.U. putând califica și alte atacuri armate ca fiind acte de agresiune, potrivit competențelor sale conferite de Cartă în menținerea păcii și securității internaționale.

În lumina principiilor de drept internațional, în doctrină sunt considerate ca acte de agresiune, deci crime internaționale, deși nu sunt cuprinse în definiția dată, și următoarele fapte¹⁹:

– declarația de război, reprezintă actul oficial al unui stat prin intermediul căruia iau naștere o serie de relații speciale (starea de război), care atrag toate consecințele prevăzute de dreptul internațional atât pentru părțile aflate în conflict, cât și pentru celelalte state;

– folosirea forței armate împotriva popoarelor și națiunilor care luptă pentru dreptul lor la autodeterminare, la libertate și independență – prezintă trăsăturile unui act de agresiune în baza art. 7 al Cartei O.N.U. conform căruia nimic din cuprinsul acesteia nu va putea să aducă prejudicii dreptului la autodeterminare, la libertate și la independență al popoarelor private prin forță de acest drept, în special al popoarelor care nu sunt supuse regimurilor politice coloniale sau rasiste sau la alte forme de dominație străină, precum și dreptul

---

geografice, zona începerii blocadei, termenul acordat navelor neutre pentru a ieși din zona supusă blocadei; blocada trebuia să fie aplicată în mod egal față de navele aparținând tuturor statelor iar nava care încerca să treacă prin blocadă și încărcătura sa erau supuse confiscării. Blocada de război e măsura luată în timpul unui conflict armat de către un stat beligerant, împotriva statului beligerant inamic, cu scopul de a împiedica accesul navelor inamice sau neutre în porturile sau în zona care face obiectul blocadei de a slăbi forța economică și militară a statului inamic. Blocada în timp de pace este o măsură de constrângere ce poate fi luată de Consiliul de Securitate al ONU în baza art. 42 din Cartă, împotriva unui stat care a comis o amenințare a păcii, o încălcare a păcii sau un act de agresiune. Asemenea măsuri se realizează cu ajutorul forțelor armate ale statelor membre ONU și au ca scop să împiedice relațiile comerciale ale statului violator, intrarea și ieșirea navelor în porturile sau la țărmurile acestuia până când se pune capăt actelor ce au justificat acțiunea. Blocada militară este o acțiune întreprinsă de către un stat sau un grup de state, folosind forțele navale militare, cu scopul de a împiedica comunicațiile cu porturile și litoralul unui alt stat spre a-i distruge comerțul fără a se afla în stare de război cu acesta (este denumită și blocadă comercială). A se vedea I. Cloșcă, I. Suceavă, *op. cit.*, pp. 39-40.

¹⁹ V. Crețu, *op. cit.*, p. 157-159.

acestor popoare de a lupta în acest scop și de a cere și a primi sprijin din partea altor state, conform dispozițiilor Cartei²⁰;

– represaliile cu folosirea forței armate – constituie acte ilegale, calificate ca atare în importante documente politico-juridice internaționale.

Incrimnarea propagandei în favoarea războiului

Propaganda prin care se face apologia războiului sau se îndeamnă la recurgerea la război, indiferent prin ce mijloace s-ar face aceasta, constituie o crimă împotriva păcii și securității internaționale. Definiția acestei crime a fost încorporată ca atare în statutul Tribunalului de la Nürenberg, care, în art. 6, lit. a), incriminează nu numai războiul, ci și orice acte pregătitoare în vederea declanșării unui război de agresiune.

Propaganda în favoarea războiului a primit consacrare și reglementare ca o infracțiune internațională distinctă dată fiind pericolozitatea sa deosebită pentru acțiunea comună a statelor de menținere a păcii, pentru securitatea fiecărui stat în parte și pentru securitatea întregii comunități internaționale, în condițiile interzicerii internaționale a războiului de agresiune.

În cadrul O.N.U., în afara rezoluției prin care au fost aprobate statutele și lucrările tribunalelor militare internaționale de la Nürenberg și Tokio, Adunarea Generală a incriminat propaganda în favoarea războiului prin Rezoluția nr. 110 din 3 noiembrie 1947, în care se pedepsește propaganda de război în orice formă și în orice țară, care are ca scop sau care poate crea ori mări o amenințare a păcii, o violare a ei sau un act de agresiune²¹, precum și prin Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, din 1968, în care, la art. 20, se prevede că „ orice propagandă în favoarea războiului este interzisă prin lege”.

Act contrar principiului nerecurgerii la forță în relațiile internaționale, propaganda de război este interzisă și prin Declarația O.N.U. referitoare la codificarea principiilor relațiilor pașnice dintre state, din 1970, în cuprinsul căreia se prevede în mod expres: „Conform scopurilor și principiilor Națiunilor Unite, statele au obligația de a se abține de la orice propagandă în favoarea războiului de agresiune”.

BETWEEN WAR AND PEACE: COORDINATES OF THE JURIDICAL PROTECTION ON THE NATIONAL DIGNITY AND HUMANITY

(Abstract)

As a consequence of the most important challenges that the main problems that contemporaneity is dealing with – the exacerbation of nationalism, the racial and ethnic-religious conflicts, globalisation or international terrorism, the concept of national dignity,

²⁰ A se vedea Stefan Glaser, *Droit international penal conventionnel*, vol. I, Bruxelles, Emile Bruylant, 1970, pp. 29-34.

²¹ Gr. Geamănu, *op. cit.*, p. 142.

along with the admission of limitation with regards to the sovereignty of states from humanitarian reasons, has emerged as a necessity. Taking into account the impact of human dignity on the configuration of international law, the present article analyses the main coordinates of the juridical protection on the national dignity and humanity. For these reasons, it could not be ignored the definition and the incrimination of the facts that constitute crimes against the peace, the incrimination of armed aggression, the incrimination of war-favouring propaganda.

Keywords: crime, peace, war, nation, state.